

Jaarverslag Leerplicht

2010-2011

Inleiding

In de Leerplichtwet 1969 staat dat het college van Bergen jaarlijks aan de gemeenteraad een verslag uitbrengt over het, in het laatst afgesloten school- of cursusjaar, in de gemeente gevoerde beleid inzake de handhaving van de leer- en kwalificatieplicht én de resultaten daarvan.

In dit jaarverslag Leerplicht staan onder andere de conclusies en de feitelijke cijfers rond leerplichtactiviteiten in de gemeente Bergen van het schooljaar 2010-2011 (pagina 10 t/m 12).

September 2011

Meer grip op verzuim

Uit onderzoek blijkt dat het hebben van een startkwalificatie blijvend betere kansen op de arbeidsmarkt biedt. Dit geldt niet alleen voor jongeren tussen 15 en 23 jaar; ook ouderen zonder startkwalificatie houden een achterstand op de arbeidsmarkt ten opzichte van de mensen met minimaal een Havo-, Vwo- of Mbo2-diploma.

Het is bekend dat 'moeilijker mee kunnen komen' op de arbeidsmarkt niet alleen financiële gevolgen heeft, maar ook diep kan ingrijpen in sociale en andere persoonlijke omstandigheden. Alle reden dus om met elkaar veel moeite te doen om kinderen en jongeren hun kansen op onderwijs te laten benutten en te voorkomen dat zij van school verzuimen en voortijdig uitvallen. Aanpak van verzuim begint met het goed in beeld krijgen van de jongeren en de route die ze volgen.

Het afgelopen schooljaar is er in Bergen weer een aantal belangrijke stappen gezet, die ertoe bijdragen dat jongeren zichtbaar zijn en blijven, en (dreigend) schoolverzuim eerder aangepakt kan worden. Enkele voorbeelden: invoering van het in- en afschrijven van leerlingen uit het voortgezet onderwijs en deelnemers van de ROC's (Regionaal Opleidingen Centrum) via DUO (Dienst Uitvoering Onderwijs, voorheen IB-groep) in ons registratiesysteem, uitvoering van het convenant Aanpak Voortijdig Schoolverlaten, Zomerproject en betere inrichting van de geautomatiseerde leerplichtadministratie. Naast cijfers over onder andere de aanpak van de verschillende soorten verzuim in de gemeente Bergen, staat in dit verslag ook meer informatie over de hierboven genoemde voorbeelden en over de vernieuwde regelgeving van het afgelopen jaar.

Het ene verzuim is het andere niet

Een leerplichtambtenaar heeft als kerntaak het aanpakken van schoolverzuim en voorkomen van (dreigend) voortijdig schoolverlaten. Hierbij gaan in gemeente Bergen handhaving en zorg hand in hand; zorg als het kan, handhaven als het moet! Samen met de leerling, ouders, school en ketenpartners worden de problemen aangepakt die het naar school gaan in de weg staan. Een adequate aanpak begint met een goede registratie, tijdige signalering en melding van verzuim door de scholen. Er wordt binnen de Leerplichtwet onderscheid gemaakt tussen verschillende soorten verzuim.

Absoluut verzuim (AV)

Er is sprake van absoluut schoolverzuim als een (kwalificatie) leerplichtige leerling niet staat ingeschreven bij een school/instelling. Dit type verzuim kan kort duren (bijvoorbeeld bij het te laat regelen van een andere school), maar er kan ook sprake zijn van langdurig, structureel verzuim.

Binnen gemeente Bergen wordt regelmatig gecheckt of alle leerplichtige kinderen op een school zitten, zodat er in een zo vroeg mogelijk stadium acties ingezet kunnen worden. In het schooljaar 2010-2011 was er een daling in het aantal absolute verzuimers. Twee leerlingen waren op 1 oktober 2010 niet ingeschreven op een school, tegenover drie leerlingen in het schooljaar 2009-2010. Er werd één proces-verbaal opgemaakt. De andere leerling is weer naar school teruggeleid.

Eén van de kwetsbare overgangen in de schoolloopbaan, is de overgang van Vmbo-leerlingen naar het middelbaar beroepsonderwijs. Hierdoor komen jongeren niet altijd op een Mbo-vervolgopleiding terecht. Dit schooljaar is met behulp van Alkmaar (zie pagina 3) wederom de zomeractie uitgevoerd om de jongeren bij deze overgang goed in beeld te houden, zodat absoluut schoolverzuim voorkomen kan worden.

Relatief verzuim (RV)

Hiervan is sprake als een leerling wel staat ingeschreven bij een school/instelling, maar deze niet of niet regelmatig bezoekt. Relatief verzuim is onder te verdelen in: signaalverzuim, ziekteverzuim en luxeverzuim.

Signaalverzuim wordt zo genoemd, omdat er achter het verzuim vaak allerlei problemen schuil kunnen gaan. Bijvoorbeeld: sociaal-emotionele problemen of een moeilijke gezinssituatie. Signaalverzuim vraagt vaak om een gerichte, intensieve aanpak. Hierbij wordt samengewerkt met alle betrokkenen en worden eventueel andere instanties ingeschakeld.

Ziekteverzuim is geoorloofd als een leerling om medische redenen niet naar school kan gaan. Vaak ziek zijn vormt echter een risico voor de schoolloopbaan en/of kan duiden op andere problemen. Het is van groot belang dat scholen verdacht of veelvuldig ziekteverzuim tijdig melden, zodat de leerplichtambtenaar een onderzoek kan instellen. Indien nodig, kan de GGD hierbij ingeschakeld worden.

Ook bij (geoorloofd) ziekteverzuim is een gezamenlijke aanpak met leerling, ouders, school en andere betrokkenen van groot belang om het verzuim zoveel mogelijk te beperken. Van de 64 relatief schoolverzuimmeldingen (exclusief de te laatmeldingen en de luxe verzuimmeldingen) in het schooljaar 2010-2011 waren er na onderzoek 41 ongeoorloofde verzuimers. Het aantal relatief verzuimers is gedaald ten opzichte van het vorige verslagjaar (85). In twee situaties is een proces-verbaal opgemaakt, waarbij het in één geval om een HALT-traject ging. Wat niet zozeer in de cijfers tot uitdrukking komt, is dat wij samen met de scholen constateren dat de achterliggende problematiek bij het verzuim complexer lijkt te worden. Het aantal leerlingen met zorg lijkt toe te nemen.

*Luxe*verzuim ontstaat wanneer ouders hun kind ongeoorloofd meenemen op vakantie buiten de schoolvakantie of hun kind ongeoorloofd laten verzuimen voor een omstandigheid, zonder dat de directeur hiervoor toestemming heeft verleend.

Binnen gemeente Bergen is het de bedoeling samen met de scholen te werken aan een eenduidig beleid ten aanzien van verlofaanvragen door ouders. Doel van dit beleid is dat alle inwoners van de gemeente Bergen bij vrijstellingsaanvragen, ongeacht de school waar hun kind naartoe gaat, zoveel mogelijk gelijk behandeld worden.

In het directeurenoverleg van de basisscholen is dit beleid één van de gesprekspunten geweest. Mede omdat vanuit de onderwijsinspectie op enkele basisscholen geconstateerd was dat ongeoorloofd luxeverzuim niet aan leerplicht gemeld wordt. De concurrentie onder de scholen om het leerlingenbestand op peil te houden, lijkt hier aanleiding toe te geven. Regelmatig wordt er zowel door ouders als door directeuren van scholen, advies gevraagd over hoe om te gaan met verlof buiten schoolvakanties.

Voor het luxeverzuim zijn dit jaar twee waarschuwingsgesprekken gevoerd, tien waarschuwingen verstuurd, in zes gevallen is tegen ouders een proces-verbaal opgemaakt (meerdere kinderen per gezin mogelijk). Eén vrijstellingaanvraag van meer dan tien dagen is afgewezen en in 13 gevallen is informatie verstrekt aan de ouders.

Leerplicht is zoveel meer dan handhaven. Alle inspanning moet gericht zijn op het voorkomen van het voortijdig schoolverlaten. Preventie bij voortijdig schoolverlaten verdient dan ook absoluut de voorkeur boven het opnieuw naar het onderwijs terug leiden van de schoolverlaters.

Zomeractie: overgang Vmbo - Mbo beter in beeld

De overstap van de Vmbo-leerling naar middelbaar beroepsonderwijs is één van de momenten waarop teveel leerlingen ongemerkt het onderwijs verlaten, of pas na de start van het nieuwe opleidingsjaar in beeld komen. Het risico van schooluitval wordt hierdoor sterk vergroot. Een Vmbo-diploma voldoet niet aan de eisen van een startkwalificatie, vervolgonderwijs is doorgaans noodzakelijk.

In de regio Noord Kennemerland, waar gemeente Bergen deel van uitmaakt, is ervoor gekozen om Vmbo-leerlingen beter te begeleiden bij de overstap naar het Mbo. Dit is één van de maatregelen van het convenant Aanpak Voortijdige Schoolverlaten. Alle Vmbo-leerlingen worden al vóór hun diplomering geregistreerd in het elektronisch loket (ELKK) en gevolgd tot het moment dat zij voor de start van het nieuwe opleidingsjaar definitief op een Mbo zijn ingeschreven. De Vmbo-scholen en de leerplichtambtenaren van Alkmaar en de regio werken nauw samen om dit te realiseren.

Waar komen de verzuimmeldingen vandaan?

Het merendeel van de verzuimmeldingen komt, net als andere jaren, uit het voortgezet onderwijs. Mogelijk heeft dit te maken met het feit dat er door toenemende leer- en werkdruk bij de leerplichtambtenaar minder tijd is besteed aan het bezoeken van de scholen. Daarnaast lijken vooral de zorgtaken van de leerplichtambtenaar niet altijd voldoende bekend bij de basisscholen.

Het opbouwen van persoonlijk contact met scholen betekent kortere lijnen. Dit leidt vaak tot meer meldingen en betere samenwerking, omdat men elkaar makkelijker weet te vinden. We hopen het komende schooljaar dan ook meer tijd aan het bezoeken van de verschillende scholen te kunnen besteden. De verwachting is dat dit ook mogelijk is doordat de leerplichtambtenaar dit voorjaar haar opleiding met een positief resultaat heeft afgerond.

Dit schooljaar is de leerplichtambtenaar in totaal bij 230 jongeren, waaronder 64 vermoedelijk ongeoorloofde schoolverzuimers, betrokken geweest.

Vrijstellingen

Eén van de bevoegdheden van de leerplichtambtenaar is het verlenen van vrijstelling op grond van de Leerplichtwet. Er zijn verschillende gronden voor vrijstelling mogelijk.

Hieronder vallen onder andere verlofaanvragen voor vakantie of andere gewichtige omstandigheden. Verlofaanvragen voor vakantie of andere gewichtige omstandigheden tot en met tien schooldagen, worden verleend door de directeur van de school. Verlof voor andere gewichtige omstandigheden voor meer dan tien schooldagen, worden beoordeeld door de leerplichtambtenaar.

Bemiddeling

Niet alleen scholen melden leerlingen aan, ook ouders en soms jongeren zelf, nemen regelmatig contact met de leerplichtambtenaren op. In veel gevallen gaat het dan om een vraag voor bemiddeling omdat er een conflict met school is of dreigt te ontstaan. Het kan bijvoorbeeld gaan om schoolangst, een schorsing of verwijdering van een leerling door school, een leerling die denkt niet meer het juiste onderwijs te volgen of een verwijzing naar het speciaal onderwijs waar ouders het niet mee eens zijn. In het kader van het voorkomen van schoolverzuim wordt dit als een belangrijke taak voor de leerplichtambtenaar gezien.

Wethouder Janina Luttik-Swart:
"Het is van groot belang problemen die de schoolgang kunnen belemmeren vroegtijdig te onderkennen en erbij betrokken te zijn. Zo kan bijtijds ondersteuning worden geboden. Voorkomen is beter dan genezen. Om ons doel te bereiken is samenwerking een voorwaarde!"

Leerlingenadministratie

Om leerlingen in beeld te krijgen én te houden, is een goede leerlingenadministratie onmisbaar. Gemeente Bergen gebruikt hiervoor het softwarepakket Key2onderwijs. De uitwisseling van in- en afschrijvingen voor het voortgezet onderwijs en de ROC's lopen sinds 2010 via de DUO en worden regelmatig in ons registratiesysteem ingelezen. De administratieve last voor scholen en gemeente kan op deze manier zo beperkt mogelijk gehouden worden.

Het primair onderwijs kan volgend schooljaar ook via deze weg de gegevens aanleveren. Na een korte implementatieperiode van een half jaar behoort dan het per leerling door de administratie handmatig invoeren van in- en uitschrijvingen, hopelijk tot het verleden. Met de leverancier van het softwarepakket Key2onderwijs is het afgelopen jaar gekeken naar de mogelijkheden van het pakket.

Verzuimloket DUO

Schoolverzuim is vaak een voorbode voor latere schooluitval. Scholen en gemeenten zetten zich samen met het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en DUO in om voortijdig schooluitval te voorkomen. Een sluitend proces rond het melden en aanpakken van verzuim is een voorwaarde om schooluitval bij de bron aan te pakken. Sinds het wetsvoorstel Verzuimmelding op 1 augustus 2009 van kracht is geworden, zijn alle scholen in het voortgezet onderwijs, beroepsonderwijs en volwasseneneducatie verplicht om gebruik te maken van het verzuimloket. Dit loket maakt het melden makkelijker én sneller, want iedereen meldt via hetzelfde loket, op één manier.

Als er in een vroeg stadium samen met de school of instelling een gezamenlijk plan van aanpak wordt gemaakt, dan kan daarmee het verzuim en de eventuele achterliggende problematiek sneller aangepakt worden. De verwachting is dat het primair en speciaal onderwijs op termijn ook aangesloten worden op het verzuimloket. Hiervoor bestaat echter nog geen definitieve planning.

Regionale Meld- en Coördinatiefunctie (RMC)

Het streven van de overheid is jongeren tot 23 jaar een startkwalificatie te laten behalen. Vanaf hun 18e verjaardag zijn jongeren echter niet meer leerplichtig (5-18 jaar). De groep 18- tot 23-jarigen die nog geen startkwalificatie heeft, wordt actief benaderd door het RMC. Een RMC-functionaris/ trajectbegeleider probeert met behulp van een individuele, gerichte aanpak de jongere weer binnen het onderwijs te krijgen. In de regio Noord-Kennemerland fungeert gemeente Alkmaar als RMC-contactgemeente, die onder andere zorg draagt voor de registratie van de gegevens van deze groep jongeren. Bij het Jongerenloket Alkmaar kan een jongere terecht met alle vragen over school en werk. Geen school, geen werk, slecht betaald werk of willen weten welke mogelijkheden een jongere heeft met zijn talenten; het Jongerenloket helpt hen verder.

Meer aandacht voor verzuim op ROC's

Een groot deel van de deelnemers op de ROC's zijn jongeren die niet meer leerplichtig zijn. Een belangrijk deel bestaat echter uit jongeren die met een Vmbo-diploma (of soms zonder) doorstromen naar de ROC's.

Door de verplichting het verzuim van alle deelnemers aan het onderwijs op de ROC's te melden via het DUO-verzuimloket, worden de begeleiders op de ROC's zich meer bewust van de leerplichtige leerlingen.

De leerlingen zitten verspreid over de vele locaties van de verschillende ROC's en daarom is goede samenwerking tussen de ROC's en leer- / kwalificatieplichtambtenaren erg belangrijk. De kwalificatieplichtambtenaren van de regio Noord-Kennemerland onderhouden de contacten met de deelnemers op de ROC's en de betrokken mentoren. Naast deze werkzaamheden zijn er het afgelopen jaar in samenwerking met het RMC en de ROC Horizon verschillende 'Plusvoorzieningen overbelaste jongeren' ontwikkeld. Denk hierbij aan diverse trajectklassen waarin overbelaste jongeren geplaatst worden en waar de accenten liggen op persoonlijke aandacht, structuur en verbondenheid op maat voor elke jongere. Dit

schooljaar zijn de twee kwalificatieplichtambtenaren of leerplichtambtenaren van de regio Noord-Kennemerland, fysiek werkzaam in Alkmaar, beëdigd door de burgemeesters van de aangesloten gemeenten.

Dag van de Leerplicht (17 maart 2011)

De gemeente Bergen heeft zich dit jaar op het voorgezet onderwijs gericht en dan speciaal op de 13- en 14-jarige leerlingen. De jongeren kregen het Spijbeljournaal, een aparte krant over het belang van het volgen van goed onderwijs en het behalen van een diploma.

Wethouder Onderwijs Janina Luttk-Swart en de leerplichtambtenaar hebben deze krant op 17 maart uitgereikt op de Berger Scholen Gemeenschap. Ook is een 'te laat spreekuur' in het leven geroepen. Leerlingen die te laat op school kwamen, gingen hierover in gesprek met de leerplichtambtenaar en de wethouder. Leerlingen zijn zich vaak niet bewust dat te laat komen ongeoorloofd verzuim is en dat als dit te vaak gebeurt, je bij Bureau HALT terecht kan komen. Of nog erger: bij de rechter. De leerkrachten van het voortgezet onderwijs ontvingen een verzuimwijzer in de vorm van een boekenlegger. Hierop staan speciale tips over hoe om te gaan met verzuimende leerlingen. Bij de basisscholen werden posters opgehangen om de aandacht te vestigen op het belang van onderwijs voor iedereen.

Doel van Dag van de Leerplicht

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) organiseert sinds 2004 ieder jaar de dag van de leerplicht. Alle Nederlandse gemeenten organiseren die dag activiteiten om de leerplicht onder de aandacht te brengen bij scholen, ouders en leerlingen. De huidige leerplichtwet schrijft voor dat alle kinderen vanaf hun vijfde jaar tot het einde van het schooljaar waarin ze zestien worden, volledig leerplichtig zijn.

Na deze volledige leerplicht geldt de kwalificatieplicht. Dit houdt in dat alle jongeren tot hun 18^e verjaardag een volledig onderwijsprogramma moeten volgen, tenzij de jongere een startkwalificatie heeft. De kwalificatieplicht geldt vanaf augustus 2007 en is ingevoerd om jongeren een minimumdiploma te laten halen, zodat zij makkelijk op de arbeidsmarkt kunnen instromen.

Samenwerking

Het adequaat aanpakken van verzuim is onmogelijk zonder een goede samenwerking met alle betrokkenen. De leerplichtambtenaar van gemeente Bergen hecht dan ook veel belang aan samenwerking met anderen om zo niet alleen het verzuim zelf, maar ook de onderliggende problematiek goed aan te kunnen pakken.

Leerlingen die verzuimen, ondervinden vaak problemen met hun omgeving. Soms liggen de onderliggende oorzaken voor het verzuimgedrag bij het kind of de jongere zelf, maar de oorzaken kunnen bijvoorbeeld ook op school, in het gezin, maatschappelijk of in een combinatie van factoren zitten. De leerplichtambtenaar probeert, na de informatie van school, in een gesprek met kind/jongere en ouders meer zicht te krijgen op de (eventuele) achterliggende problematiek en deze in kaart te brengen en aan te pakken. Samen met de leerling en ouders wordt geprobeerd oplossingsgericht te werken, zodat de leerling weer op

een goede manier zijn schoolloopbaan kan voortzetten.

Bij deze aanpak van verzuim en (dreigende) schooluitval is het samenwerken met scholen en andere ketenpartners van groot belang. De leerplichtambtenaren werken onder andere samen met het Jongerenloket, Bureau Jeugdzorg, Centrum Jeugd en Gezin, Stichting MEE, de Wering, GGD, Politie/Openbaar Ministerie (Veiligheidshuis) en Raad voor de Kinderbescherming.

Ook nemen ze deel aan bijvoorbeeld Zorgadviesteam op middelbare scholen, aan Buurtnetwerken en 12+-overleg, waar hulpvragen rondom jongeren ingebracht en besproken kunnen worden.

Samenwerkingsverband voortgezet onderwijs en WSNS

Organisaties waar leerplichtambtenaren nauw mee samenwerken, zijn het Samenwerkingsverband voortgezet onderwijs en de beide samenwerkingsverbanden Weer Samen naar School (WSNS). Zij werken op allerlei manieren aan de verbetering van kansen voor kinderen en jongeren.

Zodra de zorg van een leerling binnen het primair onderwijs de interne schoolmogelijkheden overstijgt, kan de school en/of de leerplichtambtenaar contact opnemen met het samenwerkingsverband WSNS waarbij de basisschool is aangesloten. WSNS heeft als doel kinderen die extra zorg en begeleiding nodig hebben, zoveel mogelijk op een reguliere basisschool te houden. Het gaat om leerlingen die gedragsproblemen of moeite met leren hebben. De Permanente commissie leerlingbegeleiding (PCL) van een WSNS-samenwerkingsverband geeft beschikkingen voor leerlingen die geschikt zijn voor speciaal basisonderwijs (SBO). Dit schooljaar zijn er vanuit de leerplicht drie leerlingen aangemeld bij WSNS.

Zodra de zorg voor een leerling binnen het voortgezet onderwijs de interne schoolmogelijkheden overstijgt, kan school en/of leerplichtambtenaar de leerling aanmelden bij de PCL van het samenwerkingsverband voortgezet onderwijs. In het PCL buigen vertegenwoordigers van verschillende onderwijsorganisaties zich over aanvragen van leerlingen met vooral sociaal-emotionele problemen (onder andere gedragsproblemen), voor wie een alternatief traject gezocht moet worden (bijvoorbeeld Op de Rails, Reboundvoorziening, Herstarttraject). Dit schooljaar zijn er vanuit de leerplicht twee leerlingen aangemeld bij het PCL; de twee leerlingen werden op het Keerpunt (een Reboundvoorziening) geplaatst.

Regionale samenwerking leerplichtambtenaren

In regionaal verband werken leerplichtambtenaren onderling goed samen. In Nederland zijn inmiddels diverse regionale leerplichtbureaus opgericht. In de regio Noord-Kennemerland wordt in het portefeuillehouderoverleg gesproken over één regionale leerplichtadministratie. Daarnaast is in de loop van het jaar onderzocht of één leerplichtteam gewenst is. Tot nu toe is er geen definitief standpunt bekend. De kosten voor het samenvoegen van de administraties overschrijden de verwachtingen van diverse portefeuillehouders. Gemeente Heerhugowaard heeft in het laatste overleg aangegeven nog niet te willen aansluiten in verband met de hoge kosten. Zij hebben gemeente Alkmaar verzocht met een ander voorstel te komen.

Wel wordt gestreefd naar intensieve samenwerking. Dit krijgt onder andere vorm in een regionaal overleg waarin vijf keer per jaar leerplichtzaken besproken worden en zaken met elkaar afgestemd om op gelijke wijze in de regio te kunnen handelen. Voorbeelden hiervan zijn: het gezamenlijk opstellen van een ambtsinstructie voor leerplichtambtenaren (met

beperkte, specifieke aanpassingen per gemeente), een regionaal verzuimprotocol en een gezamenlijke krant voor de Dag van de Leerplicht.

Convenant aanpak voortijdig schoolverlaten

Om schooluitval terug te dringen en meer jongeren naar een startkwalificatie te leiden, hebben verschillende partijen elkaar nodig. Daarom is op 19 mei 2008 in Alkmaar het convenant Aanpak Voortijdig Schoolverlaten ondertekend.

Dit is een convenant tussen de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, gemeente Alkmaar - contactgemeente van de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie (RMC) regio Noord-Kennemerland - en de besturen van de scholen voor voortgezet onderwijs en de ROC's. Uit het convenant vloeien rechten en verplichtingen voort voor de onderwijsinstellingen, om de landelijke doelstelling van reductie van het aantal nieuwe voortijdige schoolverlaters te behalen. Hiervoor zijn in het convenant maatregelen opgenomen. Voor deze maatregelen komen programmagelden beschikbaar, die primair zijn bestemd voor de onderwijsinstellingen.

De gemeenten hebben vooral te maken met de maatregelen die gaan over het inrichten van een sluitende registratie (zoals alle leerlingen tot 23 jaar in beeld hebben), het verzuimbeleid en het voorkomen van verzuim bij de ROC's. Andere belangrijke maatregelen, waarbij voornamelijk de onderwijsinstellingen een rol spelen, zijn: verbeteren beroeporiëntatie op het Vmbo en Havo-3, de overgang van Vmbo/Havo naar Mbo verbeteren, de interne zorgstructuur op onderwijsinstellingen versterken, doorontwikkelen en inrichten van maatwerkprogramma's waardoor meer kans op succes voor leerling.

Het Convenant voorkomen voortijdig schoolverlaten loopt tot eind schooljaar 2010-2011. Het Ministerie van OC&W heeft een verlenging met één jaar van het convenant en de bijbehorende programmamiddelen mogelijk gemaakt. Voor onze regio gaat het om € 622.581,- aan programmamiddelen voor 2012. Voor de programmamiddelen is een aanvraag bestaande uit vier programma's opgesteld, die voor 15 september 2011 bij DUO moet zijn ingediend. Trekker van de aanvraag is de contactschool voor de regio: het Horizon College (zie bijlage 1 Nota gemeente Alkmaar).

De volgende tabellen bevatten cijfers van onderwijsdeelnemers die in gemeente Bergen wonen. De cijfers voor het schooljaar 2009/2010 zijn nog steeds *voorlopige cijfers*, de cijfers voor het schooljaar 2010/2011 zijn nog niet bekend. Voor elk schooljaar wordt de balans op 1 oktober na afloop van het betreffende schooljaar opgemaakt.

Totaal aantal onderwijsdeelnemers en aantal nieuwe voortijdig schoolverlaters op Vo- en Mbo-niveau. Ambitie voor 2010-2011 is 55.

	2005/2006	2007/2008	2008/2009	2009/2010
Totaal	2.272	2.422	2.375	2.367
VSV'ers	92	81	79	74
Ambitie		83	74	64

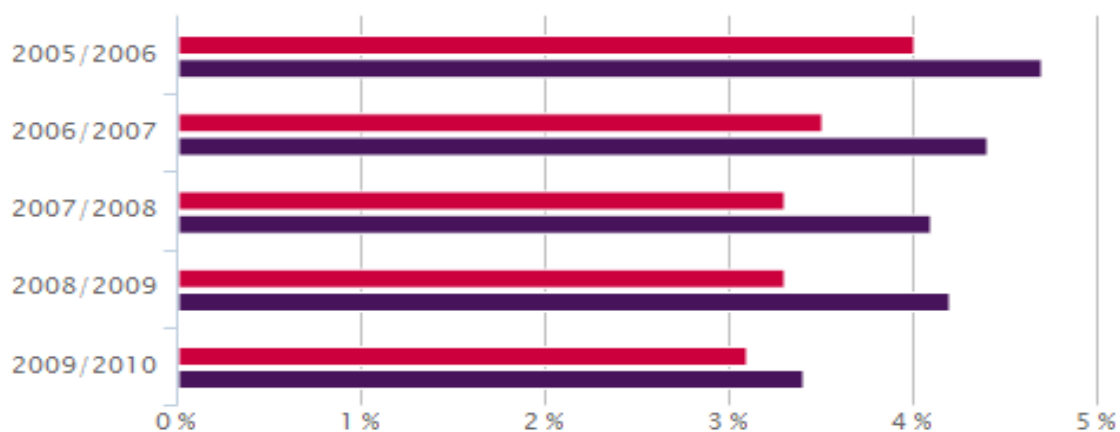
Totaal aantal onderwijsdeelnemers en aantal nieuwe voortijdig schoolverlaters op Vo-niveau. Ambitie voor 2010-2011 is 20.

	2005/2006	2007/2008	2008/2009	2009/2010
Totaal	1.763	1.869	1.835	1.823
VSV'ers	33	36	25	25
Ambitie		30	26	23

Totaal aantal onderwijsdeelnemers en aantal nieuwe voortijdig schoolverlaters op Mbo-niveau. Ambitie voor 2010-2011 is 35.

	2005/2006	2007/2008	2008/2009	2009/2010
Totaal	509	553	540	544
VSV'ers	59	45	54	49
Ambitie		53	47	41

Onderstaande staafdiagram toont het vergelijk tussen Bergen en de regio Noord-Kennemerland.

Nieuwe regelgeving

Passend onderwijs

Na de zomervakantie 2011 komt er een wetsvoorstel passend onderwijs. De bezuiniging in 2012 van 50 miljoen euro op passend onderwijs gaat niet door. In 2013 wordt 100 miljoen euro bezuinigd en in 2014, 200 miljoen euro, in plaats van de eerder geplande 300 miljoen. Vanaf 2015 wordt jaarlijks 300 miljoen euro bezuinigd, het eerder beoogde bedrag. Voor passend onderwijs blijft, naast de 1,5 miljard euro basisbekostiging, een bedrag van 1,9 miljard euro beschikbaar. Daarmee kunnen leerlingen extra ondersteuning krijgen in regulier en speciaal onderwijs. Daarnaast wordt extra geïnvesteerd in de professionalisering van docenten en schoolleiders. Hiervoor is in 2012 100 miljoen euro en vanaf 2013 structureel 150 miljoen euro beschikbaar.

Zie voor meer informatie bijlage 2 uit: Rapportage regiogesprekken passend onderwijs, OCW 17 juni 2011. Voor de actuele situatie over dit wetsvoorstel: www.vng.nl/passendonderwijs.

Wijziging leerplichtwet 1969

Op 5 juli 2011 heeft de Eerste Kamer een voorstel tot wijziging van de Leerplichtwet aangenomen. Deze wetwijziging houdt in dat het toezicht op de naleving van de Leerplichtwet door schoolhoofden onderdeel gaat uitmaken van het toezichtskader op de scholen van de Inspectie van het Onderwijs.

Door deze wetwijziging zal de leerplichtambtenaar intensief gaan samenwerken met de onderwijsinspectie en moet de ambtsinstructie worden aangepast (zie bijlage 3 voor de wetwijziging), Deze wet gaat op 1 augustus 2012 in.

Leerplicht in cijfers

Hieronder staat een weergave van de meldingen schoolverzuim en de diverse contacten over afgelopen schooljaar, in vergelijking met de zes voorgaande schooljaren.

Aantal leerlingen gemeente Bergen schooljaar	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011
Peildatum			01-08-2006	01-08-2007	01-08-2008	01-08-2009	01-08-2010
4 jarigen (nog niet leerplichtig)			324	308	306	289	248
leerplichtige kinderen (5-16 jaar)		4776	4410	4478	4428	4344	4291
kwalificatie leerplichtigen (17 jarigen)		387	343	331	380	397	360
Verzuim							
Relatief (signaal) verzuimmeldingen (spijbelen):	45	69	69	68	61	85	64
Relatief (Luxe) verzuimmeldingen (vakantie):	-	3	2	9	19	13	20
Absoluut verzuim (niet ingeschreven) :	1	1	2	1	1	3	2
Proces Verbaal:	3	6	5	13	18	5	9 waarvan 1 HALT, 1 RV, 1 AV, 6 Luxe
Zorgmelding (AMK)	-	3	2	2	0	0	0
Thuiszitters							4
Vrijstellingen leerplicht:							
Artikel 3 a en b	-	2	3	4	7	2	0
Artikel 4	-	8	4	0	0	0	0
Artikel 5 a	-	0	0	0	0	3	3

Artikel 5 b	0	0	0	0	0	0	0
Artikel 5 c	1	13	8	0	0	1	0
Artikel 15	2	3	3	5	15	13	3
Artikel 11 (verlof gewichtige omstandigheden)	2	0	0	4	1	1	10
Verzoeken inzake VAVO (volwassenen onderwijs):	1	7	5	14	5	6 aanvragen waarvan 1 gehonoreerd	14 aanvragen waarvan 2 gehonoreerd
Verwijzing naar Reboundvoorziening opvangklas, keerpunt, Herstart, op de rails.			5	8	5	5	2
Contacten met leerlingen, scholen, zorginstellingen, etc.:							
Totaal aantal leerlingendossiers	78	125	167	210	287	243	230
Preventieactiviteiten vanuit diverse overleggen	-	8	26	20	11		10
Bemiddeling	-	31	55	84	93	85	63
Te laat komen				7	18	34	56 (waarvan 25 leerlingen, 9 maal of meer)
ZAT overleg: Pcc, Bsg, ARH	-	8	9	11	11	12	12
Regio-overleg leerplichtambtenaren	4	4	4	4	4	4	5
buurtnetwerk	-		8	10	12	8	8

Opmerking bij tabel Leerplicht

De oorzaak van de verschuiving van het aantal vrijstellingen tussen artikel 15 en artikel 11 ligt in het feit dat vanuit Ingrado (vakvereniging leerplicht) is aangegeven dat de artikel 15-vrijstelling anders gehanteerd moet worden dan in het verleden is gedaan. Om die reden zijn er dit jaar minder artikel 15 vrijstellingen en meer artikel 11 vrijstellingen.

Om een indicatie te geven wat één verzuimmelding kan betekenen, volgt hieronder een opsomming van de acties die allemaal ondernomen (kunnen) worden:

- school meldt verzuim
- contact tussen de leerplichtambtenaar en school in verband met aanpak
- uitnodigingsbrief naar ouders en leerling
- informatie inwinnen bij diverse instanties (Bureau Jeugd, reclassering, school etc.)
- gesprek met ouders en leerling
- terugkoppeling school, hulpverlening etc.
- multidisciplinair overleg
- proces verbaal
- zoeken naar nieuwe school/opleidingsmogelijkheden
- alternatieve trajecten bespreken

Leeftijd leerlingen uit gemeente Bergen (steeds per 1 augustus)

Leeftijd	Categorie Leerplicht	2008	2009	2010	2011
4	nog niet leerplichtig	306	289	248	268
5 t/m 16	volledig leerplichtig	4.408	4.344	4.291	4.213
17	kwalificatieplicht	380	397	360	368
Totaal		5.094	5.030	4.899	4.849

Schooljaar 2010-2011 wordt gewogen op 1 augustus 2010.

Conclusies

- Het aantal absoluut verzuimers in de gemeente Bergen is gedaald van 3 naar 2.
- Het aantal relatief verzuimers is gedaald van 85 naar 64.
- Dankzij het beter inrichten van de software en het converteren van de bestanden vanuit Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO), is de uitval van absoluut verzuim inzichtelijker.
- Ook dit schooljaar is er weer een aantal maatregelen getroffen om leerlingen en de route die ze volgen, beter in beeld te krijgen en te houden. Een voorbeeld hiervan is het Zomerproject, waarbij geslaagde Vmbo-ers gevolgd worden tot ze een vervolgopleiding gevonden hebben. Het volgen van leerlingen is een belangrijke voorwaarde om schooluitval bij de bron aan te kunnen pakken. De maatregelen vloeien onder andere voort uit het Convenant Aanpak Voortijdig Schoolverlaten.
- Er wordt door de leerplichtambtenaar van Bergen veel aandacht gegeven aan samenwerking met betrokkenen/ketenpartners om niet alleen het verzuim zelf maar ook de onderliggende problematiek met elkaar goed aan te kunnen pakken.

Meer informatie?

Voor meer informatie over leerplicht of dit jaarverslag, kunt u contact opnemen met de leerplichtambtenaar van de gemeente Bergen. Telefoon: (072) 888 01 14, e-mail: info@bergen-nh.nl, website: www.bergen-nh.nl of post: Gemeente Bergen, afdeling Burgers en Bedrijven, t.a.v. Leerplichtambtenaar, Postbus 175, 1860 AD BERGEN.

Bijlage 1

Nota aan burgemeester en wethouders

Vergadering: 16-08-2011

Portefeuillehouder: mw. M. Hamberg

Onderwerp

Aanvragen onderwijsprogramma's 2012 ikv convenant VSV

Samenvatting

Het convenant voorkomen voortijdig schoolverlaten (dd 19-05-2008) loopt dit schooljaar af. Het Ministerie van OC&W heeft een verlenging met één jaar van het convenant en de bijbehorende programmamiddelen mogelijk gemaakt. Voor onze regio gaat het om 622.581,- euro aan programmamiddelen voor 2012. Voor de programmamiddelen is een aanvraag bestaande uit 4 programma's opgesteld, die voor 15 september bij DUO moet zijn ingediend. Trekker van de aanvraag is de contactschool voor de regio, het Horizon College. De gemeente Alkmaar is contactgemeente voor de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie (RMC) en dient vanuit deze rol in te stemmen met de aanvraag.

Beslissing

1. In te stemmen met de aanvraag subsidie onderwijsprogramma's 2012 Noord Kennemerland.

Burgemeester:

2. Wethouder mw. M. Hamberg te machtigen de brief inzake het besluit tot instemming namens het college te ondertekenen.

Vraagstelling / probleemstelling

Convenant VSV 2008-2012

Het convenant voorkomen voortijdig schoolverlaten is op 19 mei 2008 afgesloten tussen het Ministerie van OC&W, de scholen voor voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs in de regio Noord Kennemerland en de gemeente Alkmaar zijnde contactgemeente voor de RMC-regio.

Het Ministerie wil met het convenant de doelstelling van het Lissabon akkoord om in 2012 het aantal voortijdig schoolverlaters (vsv'ers) te halveren, bereiken. Concreet moet aan het einde van de convenantperiode het aantal nieuwe vsv'ers zijn teruggebracht met 40%.

In het peiljaar 2005-2006 had de regio Noord Kennemerland in totaal 1.018 vsv'ers: 353 uit voortgezet onderwijs (vo) en 665 uit middelbaar beroepsonderwijs (mbo).

Afgelopen schooljaar 2009-2010 was de doelstelling een reductie van 30% te realiseren. Met 744 vsv'ers in dat schooljaar is die doelstelling net niet gehaald (27% reductie gerealiseerd). Wel

betekende dit een forse inhaalslag op het schooljaar ervoor toen de regio er veel slechter voor stond (met 978 vsv'ers was slechts een reductie van 4% gerealiseerd).

In onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van tot nu toe gerealiseerde aantal voortijdig schoolverlaters in onze regio, volgens de gegevens van de IBG.

Aantallen vsv'ers	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	Streefdoel 40%
Totaal vo	353 (2.2%)	302 (1.9%)	258 (1.6%)	280 (1.8%)	208 (1.3%)	212
Totaal mbo	665 (11.6%)	645 (11.1%)	654 (11.0%)	698 (12.0%)	536 (9.0%)	399
Totaal regio	1.018 (4.7%)	947 (4.4%)	912 (4,2%)	978 (4.5%)	744 (3.4%)	611
Totaal landelijk	52.681 (4.0%)		46.751 (3.6%)	42.608 (3.2%)	39.557 (3.0%)	31.608

Tabel 1: aantal nieuw gemelde voortijdige schoolverlaters volgens cijfers van de IB Groep

NB: het gaat om alle leerlingen woonachtig in Noord Kennemerland en alle vo scholen en ROC's in Nederland. De cijfers over 2009-2010 zijn voorlopige cijfers. De percentages zijn de vsv-ers tov leerlingen regionaal, vwb de eerste 3 rijen.

Scholen krijgen per gerealiseerde vsv'er minder een bedrag van 2.500,- euro. Daarnaast krijgen scholen middelen om gezamenlijke programma's uit te voeren ter versterking van de eigen maatregelen op school. Deze zogenaamde programmamiddelen worden aangevraagd en beheerd door één van de scholen uit de regio, de contactschool. Voor onze regio is het ROC Horizon College de contactschool.

Verlenging convenant 2012

Het Ministerie van OC&W heeft het huidige convenant vsv met één jaar verlengd. Ook zijn er voor een extra jaar programmamiddelen vrij gemaakt. De regio's dienen hiervoor een aanvraag in te dienen bij DUO voor **15 september 2011**.

De subsidie voor onderwijsprogramma's wordt voor het jaar 2012 verstrekt met als doel een structurele borging in het onderwijsproces van de vermindering van het aantal nieuwe voortijdig schoolverlaters (vsv'ers). De ambitie is om met dit extra jaar daadwerkelijk op 40% vermindering van het aantal nieuwe vsv'ers te komen ten opzichte van het peiljaar 2005-2006.

De aanvraag voor de programmamiddelen 2012 – het gaat voor de regio Alkmaar om 622.581,- euro – is een gezamenlijke aanvraag van VO- en MBO-scholen uit de regio. Trekker van de aanvraag is de contactschool, het Horizon College. De aanvraag bestaat uit vier maatregelen. Dit is het maximale aantal dat aangevraagd kan worden. De maatregelen dienen zicht te richten op de doelgroepen waar nog de meeste winst, in termen van reductie van het aantal vsv'ers, gerealiseerd kan worden.

Gekozen is om de maatregelen te richten op de volgende doelgroepen:

- uitvallers uit het VO
- uitvallers van de BOL
- uitvallers van de BBL
- uitvallers 18 – en 18+ (leeftijden vsv'ers), met een zwaar accent op 18+

De maatregelen zijn in de bijlage "aanvraagformulier subsidie onderwijsprogramma's 2012" beschreven. Naast een aantal praktische en/of pilotachtige activiteiten, zoals het invoeren van een

spijbel-sms en een pilot tegengaan van gameverslaving, zijn de maatregelen met name gericht op het intensiveren van de samenwerking tussen ketenpartners als (kwalificatie)leerlicht, RMC, jongerenloket en zorgpartners zoals de GGD.

Consequenties maatregelen voor ons

Voor ons (gemeente Alkmaar en regio gemeenten) betekenen de voorgestelde maatregelen met name een nog eerder en vaker betrekken van de leerplicht- en kwalificatieplichtambtenaren bij het bestrijden van verzuim.

Daarnaast is een belangrijke intensivering van RMC-trajectbegeleiding nodig om ook de jongeren die 18 jaar of ouder zijn *preventief*, dus voordat zij daadwerkelijk schoolverlaten, op te pakken.

Hierop is door ons reeds geanticipeerd door de formaties kwalificatieplichtambtenaar en RMC-trajectbegeleider uit te breiden met beide 1 fte, bekostigd uit de decentralisatiemiddelen jeugd die voor dit doel bestemd zijn.

Voor het realiseren van een vermindering van uitvallers onder BBL-deelnemers zullen tevens de mogelijkheden van het Actieplan Jeugdwerkgelegenheid worden betrokken.

Politiek-bestuurlijke aspecten

In het bestuurlijk overleg van 21 juli 2011 hebben de bestuurders van VO-scholen, MBO-scholen, Ministerie van OC&W en van de gemeente Alkmaar de vier voorgestelde maatregelen besproken en hebben er mee ingestemd.

Juridische aspecten

De gemeente Alkmaar dient, in haar functie als contactgemeente voor de RMC-functie, in te stemmen met de voorliggende subsidieaanvraag van de scholen. Deze instemming kan kenbaar worden gemaakt aan DUO door een handtekening van de verantwoordelijk wethouder van de contactgemeente van de RMC-regio op de aanvraag zelf, of door een bewijs toe te voegen waaruit de instemming met de aanvraag blijkt.

Gekozen is om deze instemming schriftelijk te doen, middels de voorgestelde brief in de bijlage.

Financiële aspecten

De gemeente Alkmaar krijgt uit het convenant of de programmamaatregelen zelf geen middelen, die gaan naar de scholen. De gemeente Alkmaar krijgt als contactgemeente voor de RMC-functie jaarlijks rijksmiddelen om deze functie uit te voeren. Daarnaast krijgt de gemeente Alkmaar een jaarlijkse decentralisatie uitkering jeugd om voortijdig schoolverlaten tegen te gaan.

Personele aspecten

Zie de opmerking bij "consequenties maatregelen voor ons".

Sector : Samenleving

Steller : Femke Blokker

Stuknr. : 2353

Bijlage 2

Brief Bijsterveldt van 17 juni 2011

Op 17 juni 2011 heeft minister Bijsterveldt een tussenrapportage aan de Tweede Kamer gestuurd over de voortgang van Passend Onderwijs. In deze notitie wordt een actuele stand van zaken gegeven, als volgt:

- een korte schets van centrale begrippen uit het passend onderwijs
- de belangrijkste punten uit de brief van de minister
- gevolgen van de invoering van passend onderwijs voor gemeenten

BEGRIPPEN PASSEND ONDERWIJS

Passend onderwijs

De kern van Passend Onderwijs is het uitbreiden van de kansen op de beste ontwikkeling voor ieder kind. Het gaat om het leveren van maatwerk in het onderwijs voor zowel kinderen die extra zorg nodig hebben als ook voor de kinderen die zonder extra zorgondersteuning onderwijs volgen.

Zorgplicht

Schoolbesturen krijgen zorgplicht. Ouders die hun kind aanmelden bij een school krijgen een passend onderwijsaanbod bij deze school of bij een andere school. Bij het aanbod wordt rekening gehouden met de voorkeur van de ouders. Verwijdering van leerlingen van de school kan niet plaatsvinden voordat er een andere school bereid is gevonden het onderwijs aan die leerling te verzorgen. Zorgplicht voor de schoolbesturen treedt in werking per 1 augustus 2013.

Samenwerkingsverbanden

De zorgplicht veronderstelt een niet vrijblijvende samenwerking tussen reguliere scholen en schoolbesturen en scholen en schoolbesturen uit de (V)SO-sector. Zorg wordt gebundeld in 2 typen samenwerkingsverbanden passend onderwijs, één voor po en so en één voor vo en vso. Dit impliceert dat er een andere wettelijke verplichting komt voor samenwerking dan de huidige (vaak benoemd als WSNS). Met als globale richtlijn de huidige SWV VO (ca. 80) betekent dit een forse schaalvergroting voor de samenwerkingsverbanden po.

Zorgprofiel

Alle scholen moeten een zorgprofiel opstellen. Om te zien of voor alle leerlingen een zo passend mogelijk onderwijsaanbod kan worden gedaan, moeten de zorgprofielen op het niveau van het samenwerkingsverband naast elkaar worden gelegd. Er dient sprake te zijn van een dekkend geheel aan zorgprofielen, welke worden vastgelegd in het zorgplan van het samenwerkings-verband. In het zorgplan wordt ook aangegeven hoe de middelen worden verdeeld.

Zorgplan

Het zorgplan bevat:

- De wijze waarop passend onderwijs kan worden gerealiseerd. De onderwijszorgprofielen van de scholen die deelnemen aan het samenwerkingsverband maken hier onderdeel van uit.
- De afspraken (procedure en criteria) over de verdeling en besteding van zorgmiddelen
- De afspraken (procedure en criteria) over de toewijzing van ondersteuning voor leerlingen in het reguliere onderwijs.

- De procedure voor plaatsing in het sbo en de clusters 3 en 4 van het (v)so. De scholen voor sbo, so en vso moeten worden betrokken bij de besluitvorming over de toelaatbaarheid van leerlingen.
- De manier waarop ouders worden geïnformeerd over de wijze waarop de zorg voor leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte is ingericht.
- De samenwerkingsverbanden moeten hun zorgplan afstemmen met de betreffende gemeenten (zie 'zorg in en om school').
- De samenwerkingsverbanden moeten hun zorgplan voor 1 maart 2013 toezenden aan de inspectie.

Bekostigingssystematiek

De huidige systematiek van de rugzak (leerlinggebonden financiering) verdwijnt. In plaats daarvan komt er een handelingsgerichte diagnostiek binnen samenwerkingsverbanden met flexibele inzet van middelen en voorzieningen. Zorgmiddelen worden toegekend aan de samenwerkingsverbanden. De reguliere rugzakmiddelen gaan naar de samenwerkingsverbanden passend onderwijs. Ook het geld voor ambulante begeleiding gaat naar de samenwerkingsverbanden.

Passend toezicht

De inspectie zal toezicht gaan houden op de uitvoering van de taken van de samenwerkingsverbanden op basis van onderstaande indicatoren:

- Thuiszitters en voortijdige schoolverlaters
- Opbrengsten, resultaten van het onderwijs aan het einde van de onderwijsperiode
- Doorstroming
- Eerdere inspectieoordelen over kwaliteitsprofielen van de betrokken scholen als geheel en de planmatigheid van hun zorg en systeem van leerlingenzorg
- Bestuurskracht bevoegde gezagsorganen, verdeling van de zorgmiddelen
- De deskundigheid op het gebied van zorg van de leraar
- Signalen van gebrekkig functioneren.

BELANGRIJKSTE PUNTEN UIT DE BRIEF VAN DE MINISTER (17 juni 2011)

Reacties uit het veld

De afgelopen maanden heeft het ministerie van OCW in tachtig regio's gesprekken gevoerd met schoolbesturen primair en voortgezet onderwijs over de invoering van het passend onderwijs en de indeling van de samenwerkingsverbanden. Ook zijn er zeven bijeenkomsten gehouden voor vertegenwoordigers van het (voortgezet) speciaal onderwijs. Uit de gesprekken bleek dat veel schoolbesturen de stelselwijziging op zich positief beoordelen. Tegelijkertijd zien ze de bezuiniging en het tijdpad als een zeer groot probleem voor een succesvolle implementatie. Hierop heeft minister Bijsterveldt in haar brief van 13 april j.l., aangekondigd dat de bezuinigingen op passend onderwijs worden getemporeerd. De structurele bezuiniging blijft staan, maar gaat later en geleidelijker in. In de brief van 17 juni wordt aangegeven op welke manier het passend onderwijs zal worden ingevoerd en hoe de bezuinigingen zullen worden getemporeerd. In een bijlage geeft de minister de concept-indeling van de samenwerkingsverbanden aan. Na de zomervakantie wordt de indeling definitief.

Wetgeving passend onderwijs en temporisering van de bezuinigingen

De bezuiniging in 2012 van 50 miljoen euro op passend onderwijs gaan niet door. In 2013 wordt 100 miljoen euro bezuinigd en in 2014, 200 miljoen euro, in plaats van de eerder geplande 300 miljoen. Vanaf 2015 wordt jaarlijks 300 miljoen euro bezuinigd, het eerder beoogde bedrag. Voor passend onderwijs blijft, naast de 1,5 miljard euro basisbekostiging, een bedrag van 1,9 miljard euro beschikbaar. Daarmee kunnen leerlingen extra ondersteuning krijgen in regulier en speciaal onderwijs. Daarnaast wordt extra geïnvesteerd in de professionalisering van docenten en schoolleiders. Hiervoor is in 2012 100 miljoen euro en vanaf 2013

structureel 150 miljoen euro beschikbaar. Een substantieel deel daarvan zal ingezet worden voor scholing in verband met passend onderwijs. Het tijdpad voor de invoering van het passend onderwijs en de bezuinigingen wordt als volgt:

Schooljaar 2012-2013

Het streven is de nieuwe wetgeving vanaf 1 augustus 2012 in werking te laten treden. Voor 1 augustus 2012 wordt de Wetgeving passend onderwijs gepubliceerd in het Staatsblad. Zodra de wet is gepubliceerd, wordt ook de ministeriële regeling met de indeling van de samenwerkingsverbanden gepubliceerd. De bestuurlijke inrichting van de nieuwe samenwerkingsverbanden moet gereed zijn per 1 november 2012. De samenwerkingsverbanden moeten het zorgplan voor 1 maart 2013 naar de inspectie sturen. In het schooljaar 2012-2013 wordt niet bezuinigd op passend onderwijs. Ook worden in dat jaar geen geldstromen verlegd: de middelen voor de ambulante begeleiding blijven naar de scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs gaan en ook de regionale expertisecentra worden dat jaar nog bekostigd voor de uitvoering van de taken

Schooljaar 2013-2014

De zorgplicht voor de schoolbesturen treedt per 1 augustus van dit schooljaar in werking. In dit schooljaar wordt de bezuiniging op de bureaucratie, projecten en aanvullende bekostiging geëffectueerd. De korting van 10% op de expertisebekostiging valt hier ook onder. Daarnaast wordt de helft van de bezuiniging op de ambulante begeleiding gerealiseerd.

Schooljaar 2014-2015

Dit jaar worden ook de laatste onderdelen van de bezuiniging doorgevoerd. Dat betekent dat dan het tweede deel van de bezuiniging op de ambulante begeleiding ingaat, net als de korting van 10% op de groepsgrootte in het (voortgezet) speciaal onderwijs.

Schooljaar 2015-2016

De middelen voor de ambulante begeleiding gaan over naar alle samenwerkingsverbanden. Dan wordt ook de eerste stap gezet voor de gelijke verdeling van middelen over het land (verevening van de bekostiging).

De minister geeft aan dat een aantal punten nog nader moeten worden uitgewerkt en na de zomer 2011 tegelijk met het wetsvoorstel passend onderwijs, gepresenteerd zullen worden. Hierbij gaat het om:

- Het voornemen om het geld voor de ambulante begeleiding in de schooljaren 2013-2014 en 2014-2015 nog bij het (voortgezet) speciaal onderwijs te laten. Dit zou betekenen dat er in die jaren sprake is van verplichte winkelnering bij het (v)so. Het idee is om de samenwerkingsverbanden de mogelijkheid tot 'opting out' te geven vanaf 1 augustus 2013. Dat wil zeggen dat ze onder bepaalde voorwaarden over zouden kunnen stappen naar een systeem met toekenning van de middelen voor ambulante begeleiding direct aan het samenwerkingsverband. Eén en ander moet nog worden onderzocht en uitgewerkt.
- De juridische invulling van de zorgplicht, de positie van ouders in het nieuwe wettelijke systeem en de medezeggenschap.
- Indeling samenwerkingsverbanden
 - Bij de indeling van de samenwerkingsverbanden hanteert het ministerie de volgende criteria:
 - Leerlingenstromen in een regio
 - Aantal leerlingen in een samenwerkingsverband
 - Zo veel mogelijk gelijke (buiten)grenzen van het samenwerkingsverband voor primair en voortgezet onderwijs Voorzieningen cluster 3 en 4 in het samenwerkingsverband:
 - Samenhang met andere beleidsterreinen (voor nadere uitwerking zie bijlage 1)

Voor de regio Noord-Kennemerland wordt de volgende indeling voorgesteld:

- Samenwerkingsverband Primair Onderwijs (PO-27-03): de gemeenten Alkmaar, Bergen (NH), Graft-De Rijp, Heerhugowaard, Heiloo, Langedijk, Schermer.

Het ministerie geeft aan dat hierbij de volgende overwegingen zijn gemaakt:

- In het gesprek met de schoolbesturen in en rond Alkmaar heeft men aangegeven voorstander te zijn van een samenwerkingsverband Kennemerland-Noord.
- In het gesprek met de schoolbesturen in en rond Beverwijk kwam men tot het voorstel om een samenwerkingsverband te vormen met de scholen uit de gemeenten Velsen, Midden-Kennemerland en Kennemerland-Noord.
- De schoolbesturen hebben aangegeven de scholen uit Harenkarspel toe te willen voegen. Harenkarspel is echter nauw verwant aan de gemeente Schagen. Veel scholen in Harenkarspel hebben een samenwerkingsrelatie met scholen in Schagen. Daarom is hier een andere keuze gemaakt.
- Bij addendum heeft een meerderheid van de schoolbesturen aangegeven één groot samenwerkingsverband te willen.
- Hierover is vervolgens discussie ontstaan. Schoolbesturen zijn meer dan eens op hun keuze teruggekomen. De besluitvorming over een te vormen samenwerkingsverband is klaarblijkelijk nog niet afgerond. Daarom is besloten twee samenwerkingsverbanden te creëren en het aan die verbanden over te laten te besluiten of en wanneer tot fusie (met PO-27-11) wordt overgegaan.

- Samenwerkingsverband voortgezet onderwijs (VO-27-03): gemeenten Alkmaar, Bergen (NH), Graft-De Rijp, Heerhugowaard, Heiloo, Langedijk, Schermer.

Het ministerie geeft aan dat hierbij de volgende overwegingen zijn gemaakt:

- De schoolbesturen willen het huidige samenwerkingsverband handhaven dat wil zeggen alle scholen uit deze gemeenten.
- Dit samenwerkingsverband functioneert al 11 jaar prima.
- Er is geen behoefte aan inkrimping of uitbreiding.

PASSEND ONDERWIJS EN DE GEMEENTE

Zorg in en om de school

De samenwerkingsverbanden zijn verplicht hun zorgplannen af te stemmen met de gemeenten. Het succes van passend onderwijs hangt volgens de minister nauw samen met de mate waarin scholen erin slagen tot een vruchtbare samenwerking met gemeenten te komen. De gemeente is immers verantwoordelijk voor de uitvoering van de leerplicht, RMC-functie, Wet maatschappelijke ondersteuning (WMO) en op termijn ook het jeugdzorgdomein en de regeling Werken naar vermogen voor de onderkant van de arbeidsmarkt. Omdat het vaak om dezelfde jeugdige gaat is samenwerking tussen onderwijs, zorg en gemeenten van belang. Vanuit dit centrale uitgangspunt wordt een aantal concrete voornemens of voorschriften benoemd, die deze samenhangende aanpak van onderwijs en (jeugd)zorg mogelijk moeten maken.

Samenwerking in de jeugdketen wordt in alle onderwijssectoren (PO, VO, (V)SO en MBO) verplicht gesteld voor alle kinderen (dus ook voor leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben).

Schoolbesturen krijgen de plicht op hun scholen voorzieningen te treffen om ook niet onderwijs gebonden problemen vroegtijdig te signaleren en daar actie op te ondernemen.

De nieuw te vormen 'samenwerkingsverbanden passend onderwijs' worden zo ingedeeld dat ze aansluiten bij de specifieke expertise in de clusters 3 en 4 en de regio indeling van de jeugdzorg, AWBZ en regionaal

arbeidsmarktbeleid. Gemeenten krijgen hierdoor te maken met één partij in de regio (voor PO en VO afzonderlijk) om de afstemming tussen onderwijs, de (jeugd)zorg en andere taken van de gemeenten te regelen.

Bij het in samenwerking met ouders formuleren van een ontwikkelingsperspectief voor de leerlingen, wordt ook benoemd wat nodig is aan zorg en opvoed- en opgroeiondersteuning. Dit betekent dat onderwijs en gemeente in samenhang passend onderwijs en passende opvoed- en opgroeiondersteuning bieden aan het kind en gezin.

In het VSO moet bij het ontwikkelingsperspectief benoemd worden hoe de voorbereiding op de arbeidsmarkt plaatsvindt. Ook daarbij is afstemming met de gemeente nodig.

De inzet van professionals van de jeugdzorg en jeugd-geestelijke gezondheidszorg moet meer dan nu ten dienste komen van leerkrachten en de hulp moet meer dan nu in en om het gezin en de school georganiseerd worden.

Om de zorgplicht op het niveau van de school waar te kunnen maken moeten onderwijs en andere jeugdvoorzieningen hechter samenwerken; op uitvoerend in niveau in de multidisciplinaire zorg- en adviesteams (ZAT's) en op bestuurlijk niveau door afstemming met de gemeente.

Het vaststellen van de behoefte aan extra ondersteuning kan uitgevoerd worden door een (bovenschools) ZAT. De expertise van het speciaal onderwijs kan bij deze indicatiestelling benut kunnen worden.

Het samenwerkingsverband passend onderwijs moet afspraken maken over de samenwerking met aanpalende jeugdvoorzieningen. Schoolbesturen hebben de plicht om met gemeenten te overleggen over de inhoud van het zorgplan van het samenwerkingsverband. Dit zorgplan is te bezien in het licht van plannen in het bredere (jeugd)zorgdomein, de zorgtoewijzing aan gezinnen en de toeleiding naar de arbeidsmarkt.

In de bijlage bij de brief van de minister van 17 juni j.l. staat echter, dat met betrekking tot het zorgplan geen sprake is van een instemmingsverplichting. Met andere woorden: het is geen voorwaarde dat de gemeente het zorgplan goedkeurt.

Het overleg tussen schoolbesturen en gemeenten kan vorm krijgen via de lokale educatieve agenda (LEA), een Regionale Educatieve Agenda (REA) of via een contactgemeente in de regio.

Leerlingvervoer & huisvesting

Het ministerie van OCW verwacht dat met de invoering van passend onderwijs het aantal vervoerbewegingen gaat afnemen, door een betere spreiding van voorzieningen voor leerlingen met een handicap, meer integratie van leerlingen met een handicap in het reguliere onderwijs en door het vergroten van de zelfredzaamheid van leerlingen met een handicap binnen het vso. Bij de presentatie van het wettelijk beleidskader passend onderwijs (31 januari 2011) is aangegeven, dat een groot deel van de leerlingen in het vso, dat nu een beroep doet op bekostiging leerlingvervoer, in staat is om zelfstandig te reizen. Daarom wordt voor de vso-leerlingen de aanspraak op het leerlingvervoer in de WEC aangepast. Dat betekent dat leerlingen alleen nog maar in aanmerking komen voor leerlingvervoer als zij gezien hun handicap niet in staat zijn om zelfstandig naar school te komen. Een indicatie voor het vso geeft niet langer zonder meer recht op leerlingvervoer. In het so blijft de huidige wetgeving van toepassing.

Over de consequenties van de invoering van passend onderwijs voor de onderwijshuisvesting wordt nog nauwelijks gepubliceerd. Het VNG zegt hierover het volgende:

“Volgens het ruimtebehoefte model van de modelverordening heeft ieder type leerling een bepaald ruimtebudget. Met dit ruimtebudget moeten naast een leer-/werkplek ook additionele ruimten gerealiseerd worden voor zorg en therapie. Om passend onderwijs in te voeren moet binnen elk samenwerkingsverband dan ook de huisvestelijke capaciteit van de scholen onderzocht worden, zodat op basis daarvan kan worden vastgesteld welke scholen geschikt zijn voor welk zorgprofiel en voor welke variant. Als blijkt dat bouwkundige aanpassingen noodzakelijk zijn is de VNG op dit moment van mening dat de kosten van deze aanpassingen voor rekening van het schoolbestuur komen, tenzij het Rijk aan de gemeenten extra middelen beschikbaar stelt. Dit standpunt is

enerzijds gebaseerd op de wet (aanpassingen als het aanbrengen van een invalidentoilet en het toegankelijk maken van het gebouw voor gehandicapten zijn geen voorziening huisvesting onderwijs) en anderzijds op de overeenkomst tussen de VNG en het Rijk, te weten de code interbestuurlijke verhoudingen. In deze code is overeengekomen dat de gemeenten uitsluitend extra financiële verplichtingen aangaan op het moment dat het rijk hiervoor extra middelen beschikbaar stelt. Gezien de ervaringen met en de huidige financiële situatie van het Rijk is de kans klein dat gemeenten voor de aanpassingen extra geld ontvangen.”

Overwegingen bij de indeling van samenwerkingsverbanden	
Leerlingenstromen in een regio:	Uit de regiogesprekken blijkt dat voor schoolbesturen de leerlingenstromen een belangrijke overweging zijn bij de vorming van samenwerkingsverbanden, onder meer met het oog op het beperken van het grensverkeer.
Aantal leerlingen in een samenwerkingsverband:	Aandachtspunten bij deze overweging: <ul style="list-style-type: none"> • De ECPO heeft in haar advies ‘Verevening als verdeelmodel bij de bekostiging van speciale onderwijszorg’ aangegeven dat de overheid geen ondergrens van het aantal leerlingen moet definiëren, maar dat een zekere omvang met minder (financiële) risico’s gepaard gaat • Een zekere omvang van het samenwerkingsverband beperkt het onderlinge grensverkeer. • Een zekere omvang van het samenwerkingsverband zorgt ervoor dat scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs niet met al te veel samenwerkingsverbanden afspraken hoeven te maken.
Zo veel mogelijk gelijke (buiten)grenzen van het samenwerkingsverband voor primair en voortgezet onderwijs:	Doel hiervan is het realiseren van een doorlopende leerlijn
Voorzieningen cluster 3 en 4 in het samenwerkingsverband:	Grotere verbanden maken het mogelijk dat ieder verband scholen voor het regulier onderwijs, scholen voor het speciaal basisonderwijs/lwoo en pro en scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs cluster 3 en cluster 4 bevat. Daarmee wordt het makkelijker voor scholen iedere leerling een zo passend mogelijke plek binnen het samenwerkingsverband aan te bieden en wordt het voor leerlingen mogelijk een plek dicht bij huis te vinden. Als er geen school voor (voortgezet) speciaal onderwijs cluster 3 en 4 in het samenwerkingsverband zit, dan moet in het zorgplan minimaal afspraken zijn gemaakt met deze scholen
Samenhang met andere beleidsterreinen	In de brief ‘Naar passend onderwijs’ is aangegeven dat het een meerwaarde kan zijn om de samenwerkingsverbanden zo vorm te geven dat een goede afstemming mogelijk is met verwante beleidsterreinen, te weten de jeugdzorg, de AWBZ, en het regionaal arbeidsmarktbeleid.

Uit: Rapportage regiogesprekken passend onderwijs, OCW 17 juni 2011

Bijlage 3

kst-32356-A
ISSN 0921 - 7371
's-Gravenhage 2011

Eerste Kamer der Staten-Generaal

1

Vergaderjaar 2010–2011

32 356

Wijziging van de Leerplichtwet 1969, de Wet educatie en beroepsonderwijs, de Wet op de expertisecentra, de Wet op het primair onderwijs, de Wet studiefinanciering 2000, de Wet tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten en de Wet op het voortgezet onderwijs in verband met het treffen van diverse maatregelen ten behoeve van het bestrijden van verzuim en voortijdig schoolverlaten

A

GEWIJZIGD VOORSTEL VAN WET

8 februari 2011

Wij Beatrix, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz. enz. enz. Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten: Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenselijk is de procedure voor het melden van verzuim door scholen en instellingen aan gemeenten te stroomlijnen, het toezicht op scholen en instellingen met betrekking tot de naleving van de Leerplichtwet 1969 te versterken alsmede ter zake een meer passende sanctie in de Leerplichtwet 1969 op te nemen, en de informatieverstrekking te verbeteren door scholen en instellingen over hun verzuimbeleid aan degenen die het gezag over een jongere uitoefenen of zich met de feitelijke verzorging van een jongere hebben belast, dit alles gericht op het meer effectief bestrijden van verzuim en voortijdig schoolverlaten, dat daartoe de Leerplichtwet 1969, de Wet educatie en beroepsonderwijs, de Wet op de expertisecentra, de Wet op het primair onderwijs, de Wet studiefinanciering 2000, de Wet tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten en de Wet op het voortgezet onderwijs dienen te worden gewijzigd; Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

ARTIKEL I

De **Leerplichtwet 1969** wordt als volgt gewijzigd: A Artikel 1, onderdeel a, komt te luiden:

Eerste Kamer, vergaderjaar 2010–2011, 32 356, A 1

a. «Onze minister»: Onze Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, tenzij uitdrukkelijk anders bepaald;. BIn artikel 16, eerste lid, wordt in de eerste volzin na «de naleving van deze wet» ingevoegd: anders dan door de hoofden. CNa artikel 16 wordt een nieuw artikel ingevoegd, luidende:**Artikel 16a. Inspectie van het onderwijs** Het toezicht op de naleving van deze wet door de hoofden is opgedragen aan de Inspectie van het onderwijs. DArtikel 18 wordt als volgt gewijzigd: Na het vijfde lid wordt een lid toegevoegd, luidende: 6. Indien burgemeester en wethouders van de gemeente waar de leerling woon- of verblijfplaats heeft hun bevoegdheden op grond van deze wet hebben ondergebracht in een gemeenschappelijke regeling als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Wet gemeenschappelijke regelingen, vindt de informatieverstrekking door de hoofden, bedoeld in dit artikel, plaats aan het orgaan dat daartoe volgens die gemeenschappelijke regeling is aangewezen. EArtikel 21 wordt als volgt gewijzigd: Na het derde lid wordt een lid toegevoegd, luidende: 4. Indien burgemeester en wethouders van de gemeente waar de leerling woon- of verblijfplaats heeft hun bevoegdheden op grond van deze wet hebben ondergebracht in een gemeenschappelijke regeling als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Wet gemeenschappelijke regelingen, vindt de kennisgeving, bedoeld in het eerste of tweede lid, plaats aan het orgaan dat daartoe volgens die gemeenschappelijke regeling is aangewezen. FArtikel 21a wordt als volgt gewijzigd: Na het twaalfde lid wordt een lid toegevoegd, luidende:13. Indien burgemeester en wethouders van de gemeente waar de leerling woon- of verblijfplaats heeft hun bevoegdheden op grond van deze wet hebben ondergebracht in een gemeenschappelijke regeling als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Wet gemeenschappelijke regelingen en daarvan mededeling hebben gedaan aan Onze minister, komen hun rechten en verplichtingen als bedoeld in dit artikel toe aan het orgaan dat daartoe volgens die gemeenschappelijke regeling is aangewezen.

Eerste Kamer, vergaderjaar 2010–2011, 32 356, A 2

FAHet opschrift van § 5 komt te luiden:§ 5. *Sanctiebepalingen*. GArtikel 27 wordt als volgt gewijzigd: 1. Het opschrift komt te luiden: **Artikel 27. Bestuurlijke boete hoofd**. 2. De aanhef komt te luiden:Onze minister dan wel, voor zover het betreft het

onderwijs op het gebied van de landbouw en de natuurlijke omgeving, Onze Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, kan een bestuurlijke boete van ten hoogste 1 000 euro per overtreding, met een maximum van 100 000 euro per schooljaar, opleggen aan het hoofd dat.: 3. In onderdeel b wordt «de artikelen 18 en 21» vervangen door: de artikelen 18, 21 en 21a.

ARTIKEL II

De **Wet educatie en beroepsonderwijs** wordt als volgt gewijzigd: AArtikel 8.1.3, derde lid, wordt als volgt gewijzigd: 1. Het woordje «en» aan het slot van onderdeel d vervalt. 2. Onder vervanging van de punt aan het slot van onderdeel e door », en», wordt een onderdeel toegevoegd, luidende: f. het verzuimbeleid van het bevoegd gezag. BArtikel 8.1.7 wordt als volgt gewijzigd: 1. In het tweede lid wordt «5 weken» vervangen door: vier weken. 2. Aan het slot van het tweede lid wordt de volgende volzin toegevoegd: Het bevoegd gezag doet daarbij mededeling van de opgave van de gegevens van de deelnemer, bedoeld in artikel 8.1.8a, eerste lid. CArtikel 8.1.8a wordt als volgt gewijzigd: 1. In het eerste lid wordt «ten minste een maand» vervangen door: ten minste vier weken. 2. Na het elfde lid wordt een lid toegevoegd, luidende:

Eerste Kamer, vergaderjaar 2010–2011, 32 356, A 3

12. Op verzoek van burgemeester en wethouders van de gemeente waar de betrokkene woon- of verblijfplaats heeft, komen hun rechten en verplichtingen als bedoeld in dit artikel toe aan burgemeester en wethouders van de contactgemeente, bedoeld in artikel 8.3.2, derde lid. DIn artikel 8.3.1, eerste lid, onderdeel a, wordt «een maand» vervangen door: vier weken.

ARTIKEL III

De **Wet op de expertisecentra** wordt als volgt gewijzigd: AArtikel 22, eerste lid, wordt als volgt gewijzigd: Onder vervanging van de punt aan het slot van onderdeel h door een puntkomma, wordt een onderdeel toegevoegd, luidende:i. het verzuimbeleid. BArtikel 47a wordt als volgt gewijzigd: 1. In het eerste lid, onderdeel c, wordt «ten minste een maand» vervangen door: ten minste vier weken. 2. Onder vernummering van het tweede lid tot derde lid wordt een lid ingevoegd, luidende: 2. Op verzoek van burgemeester en wethouders van de gemeente waar de betrokkene woon- of verblijfplaats heeft, vindt de opgave, bedoeld in het eerste lid, plaats aan burgemeester en wethouders van de contactgemeente, bedoeld in artikel 162b, derde lid. CIn artikel 162a, eerste lid, onderdeel a, wordt «een maand» vervangen door: vier weken.

ARTIKEL IV

De **Wet op het primair onderwijs** wordt als volgt gewijzigd: Artikel 13, eerste lid, wordt als volgt gewijzigd: Onder vervanging van de punt aan het slot van onderdeel j door een puntkomma, wordt een onderdeel toegevoegd, luidende:k. het verzuimbeleid.

ARTIKEL V

De **Wet studiefinanciering 2000** wordt als volgt gewijzigd: In artikel 4.5, eerste lid, wordt «5 weken» vervangen door: 4 weken.

Eerste Kamer, vergaderjaar 2010–2011, 32 356, A 4

ARTIKEL VI

De **Wet tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten** wordt als volgt gewijzigd: In artikel 4.14, eerste lid, wordt «5 weken» vervangen door: 4 weken.

ARTIKEL VII

De **Wet op het voortgezet onderwijs** wordt als volgt gewijzigd: AArtikel 24a, eerste lid, wordt als volgt gewijzigd: Onder vervanging van de punt aan het slot van onderdeel g door een puntkomma, wordt een onderdeel toegevoegd, luidende:h. het verzuimbeleid. BArtikel 27a wordt als volgt gewijzigd: 1. In het tweede lid wordt «5 weken» vervangen door: vier weken. 2. Aan het slot van het tweede lid wordt de volgende volzin toegevoegd: Het bevoegd gezag doet daarbij mededeling van de opgave van de gegevens van de deelnemer, bedoeld in artikel 28a, eerste lid. CArtikel 28a wordt als volgt gewijzigd: 1. In het eerste lid wordt «ten minste een maand» vervangen door: ten minste vier weken. 2. Na het elfde lid wordt een lid toegevoegd, luidende: 12. Op verzoek van burgemeester en wethouders van de gemeente waar de betrokkene woon- of verblijfplaats heeft, komen hun rechten en verplichtingen als bedoeld in dit artikel toe aan burgemeester en wethouders van de contactgemeente, bedoeld in artikel 118h, derde lid. DIn artikel 118g, eerste lid, onderdeel a, wordt «een maand» vervangen door: vier weken.

ARTIKEL VIII

Deze wet treedt in werking op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip, dat voor de verschillende artikelen en onderdelen daarvan verschillend kan worden vastgesteld.

Eerste Kamer, vergaderjaar 2010–2011, 32 356, A 5

Lasten en bevelen dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst en dat alle ministeries, autoriteiten, colleges en ambtenaren wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden. Gegeven De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie,

Eerste Kamer, vergaderjaar 2010–2011, 32 356, A 6